

„Danferen“

et halvugentlig Nyheds- og Oplysningsblad for det danske Folk i Amerika,

udgivet af DANISH LUTH. PUBL. HOUSE, Blair, Neb.

„Danferen“ udkommer hver Tirsdag og Fredag.

Pris pr. Aargang i De Forenede Stater \$1.50; til Udlandet \$2.00.

Bladet betales i Forud. Bestilling, Betaling, Adresforandring og alt andet angaaende Bladet adresseres: DANISH LUTH. PUBL. HOUSE, Blair, Neb.

„Danferen“ ledes indtil videre af Past. A. W. Anderson som Direktions Formand.

Allt af Nyheds-Interesse sendes direkte til „Danferen“, Blair, Neb. Alle andre Artikler sendes til Past. A. W. Anderson, Winona, S. Dak.

Entered at the Post Office at Blair, Neb., as second-class matter. Advertising Rates made known upon application.

„Danferen“

Kjæbt sendt til Subskribenter, indtil udtryktlig Oplyselse modtages af Udgiverne og at Ordre er betalt, i Overensstemmelse med De Forenede Staters Postlove.

Naar Læserne henvender sig til Folk, der avterer i Bladet, enten for at købe hos dem eller for at søge Oplysninger om det avterede, bedes de altid omtale, at de søge Avteriseriet i dette Blad. Det vil være til gensidig Nytte.

Der er i mit Sind baade Vinter og Vaar.

S. R. R. d. a. m.

Dit undres jeg over, hvor sølfont du gaar: der er i mit Sind baade Vinter og Vaar, Træthed og Tyngsel over alle mine Tanker, Livsmod og Haab, som mod Himlen sig rækker; bestandig det stifter, mens Timerne ile med nagende Uro og tvægende Hvile.

Er min Villie da delt? Er der Splid i min Hu? Staar usikker og svag som et Barn jeg endnu, der længe mod Gudrigets straalende Lykke, men naa'r ikke helt paa Gudsorden at bygge? Har endnu jeg, af Verden besværet og bundet, trods de graanende Haar dog mit Hjerte ej fundet?

Jo, mit Hjerte jeg fandt, da jeg mødtes med ham, som paa Golgatha bar al min Vred og Kam; en Stakkel jeg er kun; i hans fattede Luffet; og tænkte: for mig var hans Naadedøber luffet; men han slap mig aldrig, og ingen jeg tender, hvem saa trygt og saa trofast jeg gav mig i Hænder.

Men alt, hvad i os der kun fædtes af Aod, hvor lært det end blev os, er viet til Død; om det fryder en Stund, om det Længslerne binder, som Solstraalen dæmper, som Stjerneglanstinner, — des tungere blev kun den Lød, som vi frister, at altsom vi æbles, det blegner og brister.

Men hvad der af Herren en lykkelig Stund blev saaret i vort Sjælelivs dybeste Grund, det spiret i Løn, og kun sent saa det Sejer, men Evighedskræfter det underfuldt ejer; om Synden end frister og Døden gør bang, det bryder sig Vej selv i Liden fuldstrange.

Dg alt mens det sejrende vokter sig frem, saa drages vort Sind mod det evige Hjem; det løstes frigtort over Jordlivets Laage, vi lidenes til trofast at bede og vaage, saar Mod til at leve og Kraft til at lide, saa fremad imod Naadet med Haab vi tør stride.

Der er i mit Sind baade Vinter og Vaar, men frem mod den evige Sommer det gaar; det falmer derinde, i Angest der flages, det grænes derinde, med Jubel det dages, og sikkert jeg tror det, ej Døden skal raade, men han, som os sætter og freller af Naade!

Tale

Afløringen af Christian Richardts Buste.

(Stærkt forkortet.)

En Foraarssdag for snart fyrretyve Aar siden forlod de danske Studenter deres gamle smudsige Bolig i Boldhusgade, gik med deres Faner i Procession gennem Bøen og holdt deres Indtog i dette smukke Hus. Da blev for første Gang den Kantale sunget, som, skrevet i Dagens Anledning og tilkompende Ord fra en tidligere Ruskontante, havde Djevlens Stemmning til Poesi.

Hver Linie her havde Fynd og Velsklang, de lette og dansende Rytmier (Flygtige Telt for en flygtig Flot), som de vægtilt stidende:

Smykke vil vi vore Bægge Med Athenes Stjold og Lanse. Med vort Banners Kløvetranse Smykke vil vi vore Bægge.

Han, som havde skrevet Kantaten, var vor Indbiling. Vi var stolte af ham. De andre Digtere tilhørte ældre Slægtled. Han var Digteren af vor Tid, Digteren for os Studenter. Først Aaret efter blev han Digteren for det danske Folk, detts Telt i bitre Tårer.

Det var ham vi stolt, at vi til Nordist Høstid havde faaet ombestemt Bise, der var et uforglemmeligt Digt: En Staal for det blinkende Søernes Baaud, der folder sig om Sveriges Studter.

Han stolt vi, at vi ved Grundlovsfejten havde faaet en Sang i Haanden, som aldrig gik os af Minde:

Frihed, du Nordens tørste Ma, habet i Blod, kun ej i Taarer... folbrun om Rinden, bild som en Bjørn og let som Hinden.

Det var sande Fæstter, hvor slige Vers blev sunge første Gang.

Han kunde være godmodig skamsom; men naar han var alvorlig, blev det simpleste Gmne under hans Hænder til Stønhed. Han kunde saa Sprogene til at synge og til at male. Han havde de Udvagtes hemmelighedsfulde Sone til at nitte en Haandfuld Ord saaledes sammen, at de gav en underlig, stemningsvækkende Harmoni. Om dette Anslag:

Den gamle Skovvej huer mig vel, Den har noget mildt bedrøvet.

Disse Linier er beundringsværdige, først og fremmest, fordi disse a, o, u, ej, i, ø paa en mystisk Naade klinger sammen som Regnbuens Farver, saa for Billedets Dristighed, der meddelede den gamle Skovvej personlig Stemning.

Den gamle Skovvej huer mig vel, Den har noget mildt bedrøvet, helst naar det latter henad Roald og rød det spiler paa Lovet.

Den er afløgs; den tryber i Stjul for Solen; den sæter ingenheds hen. Den hines fuld af Fæb, og saa raser dog Tilsørelsestampen i den mellem Dyr og Planter; Eddertoppen trummer sine lange Kraller; der myrdes baade med Gift og Dødt. Den gamle Skovvej er et Billede af Naturen. En Naturelsker og en Naturdigter var Christian Richardt. Stadigt levede han med Aarstid og Dagstid, med Land og Sø, med Storm og Stille.

Han maler Vosspringet og besynger Efteraarstormen, Starsommer, September, Decembertoven. Han sler med Bregnerne, der drømmer om den Tid, da de var Stove, med det bukede Straa, der leger Korn, med Egen og den vilde Rosenbuul, Veddenen og Piletræet, Hebegraner og Julegraner, Flugtelvinder og Lærtefang, og især med Nattegalen, den uanselige Sangtæt med de graa, bestedne Hjer. Han har sunget om den japanste Høne Tulte

og den indfødte Mittel Ræv og det romerke Væsel. Hvert Land har jo sin Natur, og han har malet os Sverigs og Norges, Schwelz's, Italiens og hvyppigt det hellige Lands. Men oftest og bedst Danmarks Natur, hvor enkelt Landets, og det var intet Under, at han tilfildt gav os en hel dansk Gedgataf paa smukke Vers.

Han er ikke blot Naturens Digter. Han har en Fortærlighed for finde Eventyr, fromme Legender, bibelske Sagn. Dg han vælger sig gerne Gmner af Fortidens Historie, der besunget Normannerne, Volmarslaget, Marst Stig, Martin Luther, Christiern den anden. Han fortæder os uden at fremfille sin Samtids historiske Stikfæller sikkert omdelt i et fortønnende Lys. Saaledes har han i sets Linier givet et Billede af Frederik den syvende, der er træffet.

Dog højere end nogen historiske Stikfælle, han har gennemstilt, naar hans Tegning af faadanne simple Nutidsmennesker som Smaalandspigen eller Postpigen. De er gennemførte ved den nærmeste Kunst og lever ved den Aarlighed, hvoormed de er grebne. Smaalandspigen, det er Sverigs ensomme Natur i en stumt Jøndede Bjegsel, og Postpigen er Schweiz som de Rejsendes store Karavaneraj, affpejlet i en besteden Skiffens.

Christian Richardt taler sjældent om sig selv, saare sjældent endog blot i eget Navn. Ordet vi i tom lettere over hans Læber end jeg. Hvad der fyldte ham, var fællesmenneskeligt. Han var en samfende, sammensattende Digtergaard.

Han skriver ikke for os. Han lader gerne andre komme til Ord og blander blot sin Stemme i Korets, hvis Opbyg han er. Med sine private Gleder og Sorger tier han blufærdig. Han nter sig som Organ, derfor blev han først Talsmand for en Stand, saa for et Folk.

Hvorpaa beror det, at den danske Studentstand lever i hans Digte, som han saa den: Ungdom, lyst Sind, god Villie, ærlig Stræben, høje Formaal. Han selv var en folkelig Mand og alt andet end Lærd; men han delte aldrig de plebejiske Vænderes Had til akademisk Kultur. Han vidste fuldt, at man kan leve sit eget indre Liv og dog sige Kundskab.

Som Studentertyper lever i hans Vers, saaledes ogsaa de tre skandinaviske Folkeslag som Typer, sikkert henfattede med ganske saa Tragt:

Dg er der lidt for pynligt ved Gosserne der, det kommer af de nyselige Birketraer.

Dg er der lidt stikent ved Gutterne der, det kommer af de mange, mange Raaletraer.

Dg er der lidt mageligt ved Sænderne her, det kommer af de stuggefulde Begetraer.

Saaledes taler han om de nordiske Lande i Spøg. Anderledes i Alvor. Naar han drømte om Danmarks Fremtid, var det altid i Fællig med Norges og Sverigs. Han haabede stort ogsaa for os af deres Opføina. Ingensteds har han udtrykt det deslige end i Sangen „Alldrig bog Sundet“ fra 1866.

Der burde derfor aldrig savnes Stemmer fra Norge og Sverig, naar Christian Richardts Minde hædres. Som han nu har tegnet Folketypen, saaledes indenfor det danske Land Jyden, Sjællanderen, Sønderjyden o. s. v. — Hovedstammen i hans Digte er Fædrelandssang. Ingen har skrevet flere Fædrelandssange, og de af andre, der er slaaede stærkere an, var ikke derfor bedre. Ingen har i Ord malet Danmark med sandere og kraftigere Farver. Saa har tegnet de Danske rigtigere med Lys og Stygge.

Da han var ung, var Farven lidt spraglet, Danmark i blaå Kapper, floogron Kortel, røde Roser i Brøstet. Senere bliver den mere dæmpet: „Aun en Lærkede paa den aabne Hebe, let at plundre, let at søndre“. Eller let stemtende: „Herligt i Danmark Besignelserne gro, Landmark og Vandmark har Høstfolket begge to.“

Her gør nu Aaret 1864 Stel i hans Digtning som i hans Liv. Hans politiske Tanker var saa, var Tidens. Men Skieds Tab blev Hovedbegivenheden og Hovedforagen for ham. Richardt alene blev Aaret 1864's Digter

ter i dansk Lyrik, han, der opsummerede Aaret i de Ord: „Stjoldet revnet, Volden jævnet, meget fristet, lidet evnet.“ Der ringer malmfulde Klatter i hans Ord:

Sorger alle Danmarks Kvinder, sørger over Sønderjyllands tabte Strand.

Jngen har taget sig Tabet stærkere til Hjerte. Der burde derfor aldrig savnes Stemmer fra Sønderjylland, naar Christian Richardts Minde hædres.

Den sidste af disse Sange fra 1864 har en Kraft og en Yld, der sjældent forekommer i danske Nationalsang. Det er Sangen „Men skal vi til et Foraars naa“. Den har ved Tilføjesen af en Linie forkønnet Metret i „Kong Christian“ og bragt det i bedre Overensstemmelse med Melodien. Den første Stofe kræver Folkeaaendens Opriening. I den anden stibredes det nye Danmark som det nye Jerusalem. I den tredje slutter han som en Feltpræst med en Højhed uden Mæge.

Dog var Richardts Digteliv viet Danmark, saa var det særlig viet det danske Sprog, og det er paa Modersmaalets kunstneriske Udformning, at hans Hovedbetjndning for Eflertiden beror. Han som har skrevet de smukke Linier: Du gav os dette jævne Maal, i Sjulmetrafæ et Haab — under hans Hænder blev det Haab og Marmor, fit brufende Melodi og plastisk Form.

Han gjorde Sproget taktsat, fit det snart til at danse let som Løvet, snart til at bevæge sig graviteist som i hans uforglemmelige Menuet. Han gav dette bløde Sprog Fælted, dette sproq Lurklang og Orgkellang, fit detts af Laagen angredne Stemme til at synge saa fuldt og rent som Søenft eller Italiensk.

Paa hans musikalske Kunst er de beethovenste Stemninger en Type. Aaval og Munterhed, dyb Nedslaaethed og ny Fortroftning har her faaet sit ejendommelige, melodiske og harmoniske Udtryk. Kun fortvivle gør han aldrig.

Den Kunstner, han staa nærmest, er den ældre Hartmann. Hans Digtning har samme Klangfarve som Hartmanns Musik. Deres Natursans er ensartet og har beslaegede Idealser. Hvad Richardt har sagt om Hartmann, passer paa ham selv.

Volgen raaber: Hør, hvor jeg bruser! Sløven sværer: Hør, hvor jeg sufer! Stjoldet buldrer: Ræv for mit Brag! Sværdet hiner: Vig for min Vilhed! Droslen skjæder: Rom i min Stikhed! Hjertet hoisler: Yht til mit Slag! Richardt lytter: Tønerne klinge! Richardt byder: Vældene springe.

Hans Liv gled stille hen. Han har nydt stor Kunst i snevre Kammer. Han har modtaget stor Tak i simple Ord. Han er aldrig bleven Genstand for loarmende Hyldest, burde det ikke heller.

Jeg var med, da vi gik i Procession til Indvielsen af denne Bygning, og jeg lærte Christian Richardt at kende i dette Hus. Jeg har oplevet hans Digtets Tilblivelse og tender dem saa nøje, at jeg jævnligt under den trykte Teks læser Udtrækkene, som de oprindeligt lyd.

Dog jeg har en anden og bedre Ret end Alberens til at tale her i Dag: Bensstabets Ret. Den Ring, jeg bærer paa min Finger, har Christian Richardt i vor unge Dage givet mig og i den ladede græber sine Fortogstøaver og mine. Da jeg taffende saa han ind i hans elskværdige Ansigt, anede jeg mindst, at jeg engang for en yngre Slægt skulde aflære hans Træt i Marmor.

Hans Ven, Vilhelm Bisfen, der som Richardt formærker Jævnbed med Kraft, har givet Stenen talende Liv.

Christian Richardt var en uforgængelig Mand. Han holdt sig tilbage og viste sit Billede altid kun tilfugt i sin Poesi. Saa meget lærere er det blevet for os.

Den sjældne Digter har fortjent sin Høbersplads i den danske Ungdoms Pantheon. Vi aflærer hans Billed. Georg Brandes.

De Wet paa Ej: mrejsen.

Et Interview om Bord.

Bo' damperen „Sagan“, Kapfaben, Rødv. Efter at have været jaget af det halve Europas Avtogstadioter og de mest blodprstige franske og engelske Interviewere, lader sin højre Haand

pride af Ved af mange Tusind aldeles ligegebdige og uforslaaende Personer og efter at have ødelagt sin Jordbøjelse med mytistiske franske Retter og opnaaet et flygtigt Resultat i Form af en hvytt udsædelig Embonpoint, er det eldligse lyttedes General de Wet at flippe bort — under Paastud af „svagt Hjelbred“.

Han befinder sig nu her om Bord paa Vejen hjem til sin Farm „Booie Beal“ i Orange-Kolonien, et Sted, der er blevet historisk bekendt ved, at de Wet her vœltede det første engelske Vansfertog og bl. a. gjorde et Blytte af 1,500,000 Kr. i Guld.

Generalen er den tabfeste Mand om Bord. Han aabner aldrig en Konversation og tillæses sjældent. Den overvejende Del af sin Tid har han tilbragt paa det øverste Dæk og delt den lige mellem at sove eller stirre tomt ud mod den blaå Horizont. Han lærer intet, og hans tre Vedsagere, Kommandant Wessels, Vældbørnet Louw og en ung Boerer koneserter ham kun under Maalidertene.

Da fremmede Beundrere i Almindelighed betragter det som en hellig Blygt at underholde ham med sindsvage Spørgsmaal eller dybtsindige Filosoferinger vedrørende hans egne Bedrifter under Krigen, har de Wet fundet det nødvendigst at „lulle af“ for sig selv og modtager foreløbig ikke flere „Beundrere“. Kommandant Wessels, en ganske ung Kampetart, der har været de Wets Ajudant og ledsager den betømte Guerillafører gennem thtt og tnydt i „Vælden“ og senere gennem Europa, fortæller mig, at baade franske, engelske og thfte Damer tappedes om at se den Generalet Aarligbederklaringer og Blomster. Jngen af Delene mægtede blot at gøre noget flygtigt Indtryk paa den drevne Taklter; i hvert Fald har han endnu ikke nyret Trang til at forlade Fru de Wet og sine elleve Børn i „Booie Beal“.

Wessels tilbød for et Par Dage siden at introducere mig hos Generalen, forudsat at vi kunde finde et „belejligt Njebest“. Dette indtraf samme Aften, paa Dækket.

De Wet, hvd mod Sødvane Aret over en Dværtaling, tilfyneladende henrykt over nogle Søfolkskrumspring paa det underste Dæk. Lejligheden var herest gunstiq.

Tal for Guds Stjld ikke til ham om Krigen, hvilstede Ajudanten højtideligt abbaendte, idet han halede mig frem for Generalen — saa ødelægger De hans gode Humør, og glem ikke at sære Haanden til Huen, naar jeg præsenterer Dem. Det sætter han Pris paa!

Jeg fulgte Instruktørerne med den højt mulige Præcision. Generalen trat langsomt sin højre Haand op af Lommen og rakte mig den med behersket Værlighed, der dog øjeblikkelig antog et hjerteligere Anstrøg, da han herte, jeg var dansk. Det melantolste i hans stærkt furede Træt forsvandt i et stort Smil, og de smaa, sorte Sjne lyste gemtlykt.

De Wet taler forøvrigt meget lidt Engelsk, men betjener sig af de dannede Afrikaunders Sprog, der er havet adskillige Grader over det almindelige „Affenhollandsk“, uden dog at staa i nærmere Forhold til Grammatik og Syntaks, der behandles med overlegen Foragt.

Jeg aabne forsigtigt Interviewet med den gamle Traver: Hvad Generalen syntes om Europa og om den Modtagelse, han og Kolleger havde faaet der?

— Udmærket! svarede han hurtigt og strøg ivrigt sit sparsomme, graasprængte Sømandstæg — men efter min Opsættelse er der alt for mange Mennefter i Europa! Vi blev næsten tnalte af Værlighed. Ravnkig i Berlin fit vi en kolossal Modtagelse. Saaobit jeg erindrer, er der to Millioner Indbyggere i den By, og jeg er tilbøjelig til at tro, at alle de to Millioner Mennefter var paa Benene, da vi antom — selvfølgelig med Undtagelse af Rejsere!

— Ja, det danske Smør har jeg ofte hørt rofede omtale, erklærede de Wet med en Varme, der næsten smigrede mig. Jeg har forøvrigt ogsaa en Gang i Friidaten haft en god Ven, der var dansk. Hans Navn var Christian Christensen, tender De ham?

Jeg indrømmede stamfuldt, at Personer var mig komplet ukendte, men at jeg dog havde hørt Navnet før.

— Det var en dran Karl, en af de bedste, erklærede Generalen med en ny svingende Armebevægelse og et Tag i det stride Skæg. — Herren maa vide, hvor han nu er henne, tilføiede han med et bygt Sut. — Studte De nogen- finde træffe ham — Christian Christensen hedder han — saa hilz ham mange Gange fra mig! — Tak!

Paa den danske Nations og Christian Christensens Vegne, hvis Navn jeg herved foreviger, rakte jeg i Tavshed den berømte BoerertføretHaanden. Han rystede den hjerteligt og længe, hvorpaa vi gik hver til sit — jeg med Indtrykket af en naturlig dannet, hæderlig og besteden Gaardmand, hvem Stærken og Tilsældet har paatunget et Verbum-melfens Stempel, som han selv er oprigtig træt af.

ren — søjede han til med et lunt Smil. — Det hele var ubestrideligt, storartet. Selv er jeg næsten lamslaaet af Jordbøjelse over den umaadelige Deltagelse, Krigen har vakt over den hele Verden. Mærkværdigt nok var det ikke tilkærmelsesvis ube for at modtage os i Paris som i Berlin, tiltrøds for, at den første er en større By. Grunden hertil maa formodentlig søges i den nærmere beslægtede Nationalitet.

— Apropos om Deres Bog, Mynder General, jeg har læst et eller andet Sted, at Deres Sekretær har skrevet eller samlet Bogen efter Deres Dagebøer og Notitfer. Dette er formodentlig ikke aldeles i Overensstemmelse med Sandheden?

Generalen traabte et Stridt tilbage og udbrød med en vældig Haandbevægelse:

— Det er Fæltshed! Jeg har hørt det før; men jeg kan forfikre Dem, Mynder, at jeg vilde aldrig sætte mit Navn paa en anden Mand's Værk. Jeg har bestrebet mit Liv i Felten fra første til sidste Dag. Hvoledes skulde nogen kunde gøre det for mig? Uatskerligt! Jeg førte ingen Dagbog og havde sjaelden Tid til at skrive „Notitfer“. Alt er mit eget Arbejde! Jeg opbage, at vi befandt os paa den brede Vej til det farlige Emale, og brød Hjernen for at bringe Dialogen ind paa et siktere Spor, da de Wet kom mig i Forskøbet ved behændigt at veksle Rollen.

— Hvad Slag Land er Danmark i Grunden, hjerqfuldt? Uden Betænkning afleverede jeg Erasmus Montanus' sidste Replik om Jorden:

— Nej, Hr. General, det er sladt — sladt som en Vandetage! — Alfsaa ligesom Holland, stet ingen Berge?

Jeg stnydte mig at tilføje, at jeg havde hørt Tale om et Bjerq, der hedrede sig højt over Jorden et eller andet Sted i Jylland og hed Himmelbjerg.

(Selv har jeg aldrig set det.) — Himmelbjerg? Det maa være meget højt! fortalte Generalen forventningsfuldt.

— Ja, Om trent 530 Fod over Havet, godt Maal! Her gjorde vi nogle Sekunders Opbold, til Generalen havde let ud og tøret Sjnene. Saa sagde han:

— Under mit Ophold i Tystland modtog jeg en Mængde Breve fra Danmark med Opfordring til at komme berop. Det vilde have interesseret mig meget, hvis Tiden havde tilladt det. Jeg tror, at man kan lære en hel Del om Agerbrug der. Hvad udføres der egentlig mest fra Danmark?

— Hovedsagelig fint Smør, tror jeg, og — Emigrant!

— Ja, det danske Smør har jeg ofte hørt rofede omtale, erklærede de Wet med en Varme, der næsten smigrede mig. Jeg har forøvrigt ogsaa en Gang i Friidaten haft en god Ven, der var dansk. Hans Navn var Christian Christensen, tender De ham?

Jeg indrømmede stamfuldt, at Personer var mig komplet ukendte, men at jeg dog havde hørt Navnet før.

— Det var en dran Karl, en af de bedste, erklærede Generalen med en ny svingende Armebevægelse og et Tag i det stride Skæg. — Herren maa vide, hvor han nu er henne, tilføiede han med et bygt Sut. — Studte De nogen- finde træffe ham — Christian Christensen hedder han — saa hilz ham mange Gange fra mig! — Tak!

Paa den danske Nations og Christian Christensens Vegne, hvis Navn jeg herved foreviger, rakte jeg i Tavshed den berømte BoerertføretHaanden. Han rystede den hjerteligt og længe, hvorpaa vi gik hver til sit — jeg med Indtrykket af en naturlig dannet, hæderlig og besteden Gaardmand, hvem Stærken og Tilsældet har paatunget et Verbum-melfens Stempel, som han selv er oprigtig træt af.

R. A. Paulsen-Nors.

VI Bind Guldgrube. De fire Evangelier: Matthæus, Markus, Lukas og Johannes. Denne Bog er just udkommen og laas i Danish Lutheran Publishing House, Blair, Nebraska. Indbunden lig de første 5 B. ud. Pris: \$2.80. Bestillinger bedes indsendt.